

N:o 160.

Ank. till Riksd. kansli den 22 maj 1907, kl. 8,30 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Mörbylånga köping af ett till köpingen gränsande jordområde i Kalmar län.

(I. A.)

Uti en den 26 april innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 193) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva,

att ett å en af löjtnanten O. Hallström år 1906 upprättad karta utmärkt, Mörbylånga köping angränsande jordområde om 6,1242 hektar i Mörbylånga socken af Kalmar län måtte utan ersättning till statsverket med den rätt, kronan till området kunde hafva, till köpingen öfverlåtas.

Departementschefen har i detta ärende till förberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Genom nådigt beslut den 12 maj 1801 förordnade Kungl. Maj:t, att den sedan gammalt för kronans räkning underhållna djurgårdsinrättning på Öland skulle upphöra, samt uppdrog åt utsedde kommitterade att efter verkställd undersökning till Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt betänkande om de medel och utvägar, hvilka de ansåge tjänligast och mest lämpliga till förbättrande af hushållningen på nämnda ö. Sedan dylikt betänkande af de kommitterade afgifvits, utfärdades i ämnet den 16 mars 1802 ett nådigt bref, hvori stadgades

bland annat beträffande öns utmark, hvilken, medan djurgårdsinrättningen ägt bestånd, ansetts och behandlats såsom en kronans park, att vissa trakter därå skulle till kronoparker och för skogsplantering afsättas, men att återstoden finge mellan hemman och byar, som för sina kreatur begagnat mulbete därå, fördelas på sätt Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län efter föregången utredning ägde bestämma genom utslag, som borde underställas kammarkollegii pröfning.

I anledning af åtskilliga hos Kungl. Maj:t sedermera gjorda framställningar fann emellertid Kungl. Maj:t godt genom nådigt bref den 17 juli 1812 förordna, att sedan den genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes försorg då för tillämnad delning påbörjade uppmätningen af utmarken på Öland afslutats, Kungl. Maj:ts befallningshafvande, biträdd af två i landthushållningen erfarne och om Öland kunnige män, som af Kungl. Maj:t utnämndes, borde tillika med tillkallade landtmätare sammanträda på ön och efter inhäntade upplysningar af de socknarnas fullmäktige, hvilka på Kungl. Maj:ts befallningshafvandes om sammanträdet utfärdade kungörelse kunde infinna sig där, författa förslag till en lämplig fördelning af utmarken hemmanen emellan, hvilket förslag, beledsagadt af hvad vederbörande kunde hafva att därvid erinra, borde till Kungl. Maj:ts pröfning insändas.

För de sälunda utsedde kommitterade utfärdade Kungl. Maj:t den 6 maj 1813 instruktion, enligt hvilken kommitterade vid utförande af sitt uppdrag, som skulle verkställas särskildt för hvarterdera motet på ön, borde iakttaga bland annat, att före markens delning tjänliga ställen utsåges och afsattes till inrättning af köpingar, postkontor, färj- och lotsplatser samt nya vägar och andra behof till allmän nytta.

Under förrättningen för behandling af utmarken inom Ölands södra mot, därvid marken inom hvarje pastorat behandlades särskildt för sig, beslöto kommitterade vid sammanträde den 17 september 1818, bland annat, dels att nödiga planer omkring fisklägen, vid hamnar, lastageplatser samt till stenbrott, grustäkt för vägfyllning och till lertäkt vid husbyggnader skulle undantagas samt till delägarnas gemensamma nytta och bekvämlighet från delningen uteslutas, med rättighet för enhvar, som sådant åstundade, att till det föreskrifna behofvet därå begagna sig, dels att plan till anläggning af en köping vid den så kallade Mörbylånga skans skulle från delningsmassan undantagas. I enlighet härmed afsattes och undantogos från delning inom Resmo och Mörbylånga socknars pastorat dels till plats för köping vid Mörbylånga skans en plan om 20 tunnland 24 kappland dels till allmänt fiskläge söder om köpingsplanen ett område om 8 tunnland 20 kappland i Mörbylånga

socken. Dessa kommitterades åtgärder blefvo af Kungl. Maj:t vid pröfning af kommitterades delningsförslag angående utmarken inom södra motet godkända genom nådigt bref den 12 maj 1819.

Därefter medgaf Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 13 oktober 1820, att en köping finge på ofvan angifna, för sådant ändamål utsedda plats vid Mörbylånga skans i Mörbylånga socken anläggas med rättighet för hvarje svensk medborgare att, efter sökt och vunnet tillstånd af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i orten, därstädes bosätta sig och idka handel å alla inrikes orter eller lofigt handtverk. I den 27 april 1825 utfärdadt nådigt reglemente för köpingen bestämdes, bland annat, att hvar och en, som i föreskrifven ordning vunnit burskap i köpingen, vore berättigad att under äganderätt upptaga och bebygga den lediga tomt, han helst åstundade. Genom nådigt bref den 14 maj 1880 förklarade Kungl. Maj:t, att Mörbylånga köping borde från och med 1881 års ingång utgöra en kommun för sig, vid handhafvandet af hvars angelägenheter nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 med visst undantag skulle lända till efterrättelse. Med ändring af förenämnda, i reglementet för köpingen meddelade bestämmelse angående upptagande och bebyggande af tomter därstädes förordnade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 26 september 1881, att alla då oupptagna tomter och planer inom köpingens område skulle vara köpingens egendom och att det skulle ankomma på köpingens kommunalstämma att pröfva, huruvida och på hvilka villkor upplåtelse af tomter till enskilda finge ske.

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning, som jämte därvid fogade handlingar samt infordrade yttranden af Mörbylånga köpings styrelse och byggnadsnämnd, vederbörande kronofogde och förste landtmätaren i Kalmar län af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län med underdånig skrifvelse den 22 februari innevarande år till Kungl. Maj:t öfverlämnats, hafva å kommunalstämma utsedda ombud för Mörbylånga köping anfört hufvudsakligen följande.

Den plan, som vid utmarksdelningen på Öland undantagits för anläggande af Mörbylånga köping, hade numera blifvit så fullständigt bebyggd, att endast ett fåtal tomter därstädes återstode obebyggda. Då således efter en antagligen ganska kort tids förlopp möjlighet icke komme att förefinnas för därför hågade personer att inom köpingen förvärfva tomter för bebyggande, hade köpingens kommunalstämma, på det köpingen icke måtte hindras i sin utveckling, tagit under öfvervägande, på hvad sätt köpingens område lämpligen skulle kunna utvidgas. Därvid hade det synts kommunalstämman, som om det omedel-

bart söder om köpingen belägna område, hvilket vid nämnda utmarksdelning upplåtits åt Resmo och Mörbylånga socknar såsom fiskläge, borde kunna för ändamålet förvärfvas. Detta område hade nämligen aldrig blifvit användt såsom fiskläge och vore för närvarande utarrenderadt till enskild person inom köpingen. Enligt hvad ansökningen bifogade handlingar utvisade hade mellan köpingen och nämnda socknar träffats öfverenskommelse, hvarigenom socknarna till köpingen öfverlätit sin rätt till området. På uppdrag hade löjtnanten vid väg- och vattenbyggnadskåren O. Hallström öfver området upprättat karta med därå åskådliggjord plan för bebyggande af detsamma, hvilken karta jämte beskrifning till den uppgjorda byggnadsplanen bifogats den underdåniga ansökningen.

På grund af hvad sålunda anförts hafva de utsedda ombuden å köpingens vägnar, såvidt nu är i fråga, i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes i nåder bevilja köpingen rätt att mot den ersättning till kronan, som kunde finnas skälig, med full äganderätt förvärfva ifrågakomna jordområde.

Vid den underdåniga ansökningen hafva fogats utdrag af protokoll, hållna vid kommunalstämmor dels med Resmo och Mörbylånga socknar den 19 augusti 1906 och dels med Mörbylånga köping den 22 oktober 1906 samt utvisande, att sedan socknarnas kommunalstämmor hvar för sig beslutit att till köpingen afstå nyttjanderätten till ifrågavarande jordområde mot en ersättning af 3,000 kronor till socknarnas hemmansinnehafvare gemensamt, köpingens kommunalstämma antagit detta anbud.

Kronofogden har i sitt underdåniga yttrande vitsordat, såväl att den i utveckling stadda köpingen vore i största behof af ökad mark till byggnadsplatser som ock att ifrågavarande till fiskläge upplåtna område aldrig blifvit för detta ändamål användt, samt tillika meddelat, att området begagnats allenast till betesmark och på senare tid för sådant ändamål genom auktion utarrenderats till enskild person mot afgift, som fördelats mellan jordägarna inom Resmo och Mörbylånga socknar.

Förste landtmätaren har, efter jämförelse mellan kartan öfver utmarksdelningen inom Ölands södra mot och Hallströms i förevarande ärende företedda, år 1906 upprättade karta, upplyst, att det å sistnämnda karta utlagda område, hvarom nu är i fråga och som innehåller en areal af 6,1242 hektar, utgöres af den vid utmarksdelningen till fiskläge söder om köpingen afsatta plan om 8 tunnland 20 kapp-

land eller 4,2573 hektar jämte mark, som efter delningen uppkommit genom landvinning från Kalmar sund.

I sin underdåniga skrifvelse har Kungl. Maj:ts befallningshafvande anført, bland annat, att det finge anses vara för köpingens utveckling erforderligt, att köpingen förvärfvade mark för att upplåtas till bebyggande, samt att det område, som i den underdåniga ansökningen afsåges, syntes närmast böra ifrågakomma härför; och då detta område aldrig disponerats eller torde komma att erfordras för det ändamål, hvartill det vid utmarksdelningen afsatts, samt Resmo och Mörbylånga socknar afstått från den nyttjanderätt till området, som möjligen kunde tillkomma dem, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att området måtte för det angifna ändamålet öfverlätas till Mörbylånga köping utan ersättning till statsverket samt att beträffande upplåtelse af tomter däraf till enskilde måtte få gälla hvad som vore föreskrifvet i fråga om det ursprungligen till köpingen anslagna området.

Uti detta ärende har utlåtande infordrats af kammarkollegium, som därvid anført följande.

Ifrågavarande jordområde funnes icke upptaget vare sig i jordboken eller i taxeringslängderna öfver fast egendom i Mörbylånga socken.

Huruvida området vid utmarksdelningen på Öland afsattes till fiskläge för allenast jordägarna inom Resmo och Mörbylånga socknar eller för enhvar, som ville för sådant ändamål begagna detsamma, framginge icke fullt tydligt af delningshandlingarna. I orten hade dock, såsom det ville synas, uppfattningen allt ditills varit den, att upplåtelsen skett till bemälte jordägare. I hvilket fall som helst och äfven om genom berörda förfogande själfva äganderätten till jordområdet icke afhändts kronan, syntes dock vid områdets afsättande till fiskläge all tanke på områdets framtida disponerande för kronans räkning varit utesluten. I betraktande däraf och då den mark, som vid utmarksdelningen ursprungligen afsattes till plan för Mörbylånga köping, till detta ändamål afståtts utan något därför betingadt vederlag till kronan, syntes det kollegium väl knappast förefinnas tillräckligt skäl för kronan att, då köpingen nu behöfde ifrågavarande jordområde för sin utvidgning, af köpingen fordra någon godtgörelse för afstående af äganderätten till detta område. På grund af hvad sålunda anförts och under åberopande i öfrigt af de skäl, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande andragits till stöd för dess ofvan återgifna hemställan i ärendet, biträdde kollegium samma hemställan.

Hvad i detta ärende förekommit och särskildt den osäkerhet, som råder i fråga om den rätt, som må tillkomma kronan till ifrågavarande område, finner jag innefatta fullgoda skäl att medgifva upplåtelse till Mörbylånga köping af området ifråga utan ersättning till statsverket.»

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 21 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
